P9_TA(2021)0313

Zpráva Komise o stavu právního státu za rok 2020

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 24. června 2021 o zprávě Komise o stavu právního státu za rok 2020 (2021/2025(INI))

(2022/C 81/03)

Evropský parlament,

— s ohledem na článek 295 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU),

— s ohledem zejména na článek 2, čl. 3 odst. 1, čl. 3 odst. 3 druhý pododstavec, čl. 4 odst. 3 a články 5, 6, 7 a 11 Smlouvy o Evropské unii (SEU),

— s ohledem na články SFEU, které se týkají dodržování, ochrany a prosazování demokracie, právního státu a základních práv v Unii, včetně článků 70, 258, 259, 260, 263 a 265 této smlouvy,

— s ohledem na Protokol č. 1 o úloze vnitrostátních parlamentů v Evropské unii a Protokol č. 2 o používání zásad subsidiarity a proporcionality připojené ke Smlouvám,

— s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“),

— s ohledem na judikaturu Soudního dvora Evropské unie (SDEU),

— s ohledem na článek 49 SEU, kodaňská kritéria a na soubor pravidel Unie, jež musí každá kandidátská země splnit, chce-li přistoupit k EU (tzv. *acquis*),

— s ohledem na sdělení Komise ze dne 30. září 2020 o právním státu za rok 2020 – stav právního státu v Evropské unii (COM(2020)0580),

— s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2020/2092 ze dne 16. prosince 2020 o obecném režimu podmíněnosti na ochranu rozpočtu Unie [1] (nařízení o podmíněnosti dodržováním zásad právního státu),

— s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/692 ze dne 28. dubna 2021, kterým se zavádí program Občané, rovnost, práva a hodnoty a zrušují nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1381/2013 a nařízení Rady (EU) č. 390/2014 [2],

— s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv,

— s ohledem na nástroje OSN pro ochranu lidských práv a základních svobod a doporučení a zprávy všeobecného pravidelného přezkumu ze strany OSN i na judikaturu orgánů zřízených smlouvami OSN a na zvláštní postupy Rady pro lidská práva,

— s ohledem na deklaraci OSN o obráncích lidských práv ze dne 8. března 1999,

— s ohledem na doporučení a zprávy Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva, vysokého komisaře pro národnostní menšiny, zástupce pro svobodu sdělovacích prostředků a dalších orgánů Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE),

— s ohledem na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, Evropskou sociální chartu, judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a Evropského výboru pro sociální práva, úmluvy, doporučení, rezoluce, stanoviska a zprávy Parlamentního shromáždění, Výboru ministrů, komisaře pro lidská práva, Evropské komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Řídícího výboru pro boj proti diskriminaci, pro rozmanitost a inkluzi, Benátské komise a dalších orgánů Rady Evropy,

---

[1] Úř. věst. L 433 I, 22.12.2020, s. 1.
[2] Úř. věst. L 156, 5.5.2021, s. 1.

Čtvrtek 24. června 2021

— s ohledem na memorandum o porozumění mezi Radou Evropy a Evropskou unií ze dne 23. května 2007 a na závěry Rady ze dne 8. července 2020 o prioritách EU pro spolupráci s Radou Evropy v letech 2020–2022,

— s ohledem na Úmluvu OSN proti korupci,

— s ohledem na Mezinárodní úmluvu OSN o odstranění všech forem rasové diskriminace,

— s ohledem na soubor nástrojů Rady Evropy pro členské státy nazvaný „Dodržování demokracie, právního státu a lidských práv během zdravotní krize COVID-19“ ze dne 7. dubna 2020,

— s ohledem na průběžnou zprávu o opatřeních přijatých v členských státech EU v důsledku krize COVID-19 a jejich dopady na demokracii, právní stát a základní práva, kterou přijala Benátská komise na svém 124. plenárním zasedání dne 8. října 2020,

— s ohledem na výroční zprávu partnerských organizací Platformy Rady Evropy pro podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinářů z roku 2020,

— s ohledem na odůvodněný návrh Komise na rozhodnutí Rady ze dne 20. prosince 2017 o zjištění zřejmého nebezpečí závažného porušení zásady právního státu ze strany Polské republiky, vydaný v souladu s čl. 7 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii (COM(2017)0835),

— s ohledem na sdělení Komise ze dne 17. července 2019 nazvané „Posilování právního státu v rámci Unie – akční plán“ (COM(2019)0343),

— s ohledem na srovnávací přehled EU o soudnictví za rok 2020,

— s ohledem na stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ze dne 19. června 2019 nazvané „Další posílení právního státu v rámci Unie. Aktuální stav a možné další kroky“, v němž se navrhuje zřídit každoroční fórum o základních právech a právním státu,

— s ohledem na zprávu skupiny Evropského hospodářského a sociálního výboru pro základní práva a právní stát z června 2020 nazvanou „Vnitrostátní vývoj z hlediska občanské společnosti, 2018–2019“,

— s ohledem na zprávu Agentury EU pro základní práva ze dne 17. ledna 2018 nazvanou „Problémy, kterým čelí organizace občanské společnosti působící v oblasti lidských práv v EU“, její věstníky o dopadech pandemie onemocnění COVID-19 v EU na základní práva zveřejněné v roce 2020 a na její další zprávy, údaje a nástroje, zejména na informační systém Evropské unie pro základní práva,

— s ohledem na zprávu Agentury EU pro základní práva ze dne 10. září 2020 s názvem „Antisemitismus: přehled antisemitských incidentů zaznamenaných v Evropské unii“,

— s ohledem na zprávu Evropského institutu pro rovnost žen a mužů nazvanou „Peking + 25: pátý přezkum provádění Pekingské akční platformy členskými státy EU“, která byla zveřejněna dne 5. března 2020,

— s ohledem na závěry ohledně zajištění dodržování zásad právního státu, které dne 16. prosince 2014 přijala Rada Evropské unie a členské státy zasedající v Radě,

— s ohledem na strategii EU pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025, strategii EU pro rovnost osob LGBTIQ na období 2020–2025, strategii EU pro práva dítěte na období 2021–2024 a strategii EU týkající se práv osob se zdravotním postižením na období 2021–2030,

— s ohledem na akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025 a strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů,

— s ohledem na své usnesení ze dne 25. října 2016 obsahující doporučení Komisi o vytvoření mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva ([3]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 1. března 2018 o rozhodnutí Komise aktivovat čl. 7 odst. 1 Smlouvy o EU v souvislosti se situací v Polsku ([4]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 19. dubna 2018 o nutnosti zřídit nástroj pro evropské hodnoty na podporu organizací občanské společnosti, které prosazují základní hodnoty v rámci Evropské unie na místní a vnitrostátní úrovni ([5]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 19. dubna 2018 o ochraně investigativních novinářů v Evropě: případ slovenského novináře Jána Kuciaka a Martiny Kušnírové ([6]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 12. září 2018 o návrhu, který vybízí Radu, aby podle čl. 7 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii rozhodla, že existuje zřejmé nebezpečí, že Maďarsko závažně poruší hodnoty, na nichž je Evropská unie založena ([7]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 13. listopadu 2018 o právním státě v Rumunsku ([8]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 14. listopadu 2018 o potřebě komplexního mechanismu EU na ochranu demokracie, právního státu a základních práv ([9]),

— s ohledem na usnesení Evropského parlamentu ze dne 13. února 2019 o odmítavých reakcích vůči ženským právům a rovnosti žen a mužů v EU ([10]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 28. března 2019 o situaci v oblasti právního státu a boje proti korupci v EU, konkrétně na Maltě a na Slovensku ([11]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 18. prosince 2019 o právním státě na Maltě ve světle nejnovějších informací v souvislosti s vraždou Daphne Caruanové Galiziové ([12]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 18. prosince 2019 o veřejné diskriminaci osob LGBTI a nenávistných projevech vůči nim, včetně zákazu vstupu osobám LGBTI do některých oblastí ([13]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 15. ledna 2020 o lidských právech a demokracii ve světě a o politice Evropské unie v této oblasti – výroční zpráva za rok 2018 ([14]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 16. ledna 2020 o probíhajících slyšeních podle čl. 7 odst. 1 Smlouvy o EU týkajících se Polska a Maďarska ([15]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 17. dubna 2020 o koordinovaných opatřeních EU v boji proti pandemii COVID-19 a jejím následkům ([16]),

---

([3]) Úř. věst. C 215, 19.6.2018, s. 162.
([4]) Úř. věst. C 129, 5.4.2019, s. 13.
([5]) Úř. věst. C 390, 18.11.2019, s. 117.
([6]) Úř. věst. C 390, 18.11.2019, s. 111.
([7]) Úř. věst. C 433, 23.12.2019, s. 66.
([8]) Úř. věst. C 363, 28.10.2020, s. 8.
([9]) Úř. věst. C 363, 28.10.2020, s. 45.
([10]) Úř. věst. C 449, 23.12.2020, s. 102.
([11]) Úř. věst. C 108, 26.3.2021, s. 107.
([12]) Přijaté texty, P9_TA(2019)0103.
([13]) Přijaté texty, P9_TA(2019)0101.
([14]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0007.
([15]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0014.
([16]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0054.

Čtvrtek 24. června 2021

— s ohledem na své usnesení ze dne 19. června 2020 o protestech proti rasismu v návaznosti na smrt George Floyda ([17]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 19. června 2020 o obnovení vyšetřování předsedy vlády České republiky v souvislosti se zneužitím finančních prostředků EU a potenciálními střety zájmů ([18]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 17. září 2020 o návrhu rozhodnutí Rady o zjištění zřejmého nebezpečí závažného porušení zásady právního státu ze strany Polské republiky ([19]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 7. října 2020 o vytvoření mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva ([20]);

— s ohledem na své usnesení ze dne 8. října 2020 o právním státu a základních právech v Bulharsku ([21]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 25. listopadu 2020 o posílení svobody sdělovacích prostředků: ochrana novinářů v Evropě, nenávistné projevy, dezinformace a úloha platforem ([22]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 26. listopadu 2020 o stavu základních práv v Evropské unii – výroční zpráva za roky 2018 a 2019 ([23]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 17. prosince 2020 o víceletém finančním rámci na období 2021–2027, interinstitucionální dohodě, nástroji Evropské unie na podporu oživení a nařízení o právním státě ([24]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 11. března 2021 o prohlášení EU za zónu svobody pro LGBTIQ osoby ([25]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 25. března 2021 o uplatňování nařízení (EU, Euratom) 2020/2092: mechanismus podmíněnosti dodržováním zásad právního státu ([26]),

— s ohledem na své usnesení ze dne 29. dubna 2021 o vraždě Daphne Caruanové Galiziové a právním státě na Maltě ([27]),

— s ohledem na své posouzení evropské přidané hodnoty, které je součástí legislativní zprávy z vlastního podnětu o mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva z října roku 2016,

— s ohledem na své předběžné posouzení evropské přidané hodnoty mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva ze dne 23. dubna 2020,

— s ohledem na článek 54 svého jednacího řádu,

— s ohledem na stanoviska Výboru pro rozpočtovou kontrolu, Výboru pro právní záležitosti, Výboru pro ústavní záležitosti a Petičního výboru,

— s ohledem na zprávu Výboru pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci (A9-0199/2021),

---

([17]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0173.
([18]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0164.
([19]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0225.
([20]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0251.
([21]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0264.
([22]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0320.
([23]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0328.
([24]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0360.
([25]) Přijaté texty, P9_TA(2021)0089.
([26]) Přijaté texty, P9_TA(2021)0103.
([27]) Přijaté texty, P9_TA(2021)0148.

A. vzhledem k tomu, že Unie je založena na společných hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin, které jsou zakotveny v článku 2 SEU, tedy hodnotách, které jsou společné členským státům EU a které musí kandidátské země EU dodržovat, aby mohly vstoupit do Unie; vzhledem k tomu, že demokracie, právní stát a základní práva jsou hodnoty, jež se navzájem posilují, a jsou-li ohroženy, mohou představovat pro Unii systémovou hrozbu; vzhledem k tomu, že dodržování zásad právního státu je pro Unii jako celek i její členské státy na všech úrovních správy, včetně subjektů na nižší než celostátní úrovni, závazné;

B. vzhledem k tomu, že roční cyklus přezkumu právního státu je vítaným doplněním nástrojů, jež jsou k dispozici na ochranu hodnot zakotvených v článku 2 SEU, neboť se zabývá situací ve všech členských státech EU na základě čtyř pilířů s přímou souvislostí s dodržováním právního státu; vzhledem k tomu, že je zamýšlen jako roční cyklus pro zajištění právního státu a předcházení vzniku a prohlubování problémů;

C. vzhledem k tomu, že první zpráva Komise o právním státu (zpráva za rok 2020) je omezená, pokud jde o oblast působnosti, protože nezahrnuje všechny hodnoty EU stanovené v článku 2 SEU;

D. vzhledem k tomu, že po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost byla Listina plně začleněna do Smluv, a je tudíž od té doby pro orgány, instituce a agentury EU i pro členské státy při uplatňování právních předpisů EU právně závazná; vzhledem k tomu, že je třeba rozvíjet, podporovat a posilovat opravdovou kulturu základních práv, a to nejen v orgánech EU, ale i v členských státech, zvláště pak když uplatňují právní předpisy EU na svém území i ve vztazích s třetími zeměmi;

E. vzhledem k tomu, že i když zpráva za rok 2020 upozorňuje na problémy a uvádí obavy, dostatečně neposuzuje účinnost změn, jež každá země provedla, ani nepřináší žádná konkrétní doporučení pro jednotlivé země či přezkum toho, jak každá země v průběhu času dodržovala zásady právního státu, což by mohlo ohrozit její zamýšlené preventivní účinky;

F. vzhledem k tomu, že bez účinného sledování prostřednictvím ročního monitorování nemusí zpráva za rok 2020 umožnit prevenci, odhalení a řešení systémových výzev a nedostatků v oblasti právního státu, jak o tom v posledních letech svědčila situace v některých členských státech; vzhledem k tomu, že dodržování právního státu je základním předpokladem pro dodržování zásady řádného finančního řízení a pro ochranu finančních zájmů Unie;

G. vzhledem k tomu, že Parlament přijal v posledních několika letech nespočet usnesení, v nichž upozornil na závažné problémy v oblasti právního státu, které se vyskytují v řadě členských států ([28]);

H. vzhledem k tomu, že nedostatky v oblasti právního státu a základních práv v některých zemích závažným způsobem ohrožují vzájemnou důvěru ve fungování prostoru svobody, spravedlnosti a práva a ohrožují cíle Unie obsažené v článku 3 SEU, jak dokládá několik případů, kdy byl evropský zatýkací rozkaz vystaven tlaku v důsledku vážných pochybností o nezávislosti soudnictví;

I. vzhledem k tomu, že instituce veřejného ochránce práv a orgány pro rovné zacházení v členských státech hrají zásadní úlohu při ochraně klíčových zásad právního státu, jako je transparentnost, odpovědnost a řádný proces;

J. vzhledem k tomu, že mimořádná opatření přijatá v reakci na pandemii COVID-19 narušila výkon základních práv občanů, jako je právo na volný pohyb, přístup ke spravedlnosti, přístup k veřejným informacím, soukromí, svoboda shromažďování a sdružování, a měla dopad i na demokratický systém brzd a protivah; vzhledem k tomu, že je proto zásadní zajistit, aby existoval účinný systém brzd a protivah, který bude reagovat na opatření vlád a zajišťovat ochranu práv občanů EU;

K. vzhledem k tomu, že některé členské státy poklesly v mezinárodním pořadí svobody tisku a že vzrostlo násilí vůči novinářům; vzhledem k tomu, že k hrozbám pro svobodu sdělovacích prostředků patří obtěžování a útoky zaměřené na novináře, ignorování jejich právní ochrany a také ovládnutí sdělovacích prostředků a zásahy v mediálním odvětví motivované ekonomickými nebo politickými cíli; vzhledem k tomu, že tento znepokojivý vývoj směřující k potlačování svobody projevu a svobody tisku dává špatný příklad zemím EU a zemím, které usilují o přistoupení k EU;

([28]) Viz například zde citovaná usnesení Parlamentu ze dne 1. března 2018, 19. dubna 2018, 13. listopadu 2018, 28. března 2019, 18. prosince 2019, 19. června 2020, 8. října 2020 a 29. dubna 2021.

L. vzhledem k tomu, že je nezbytné zintenzivnit a zefektivnit stávající mechanismy a vytvořit účinný mechanismus EU pro demokracii, právní stát a základní práva, který zajistí dodržování zásad a hodnot zakotvených ve Smlouvách v celé Unii;

M. vzhledem k tomu, že dodržování práv menšin je jedním z politických kritérií, která musí kandidátská země v okamžiku přistoupení splňovat; vzhledem k tomu, že Unie hraje důležitou úlohu při zajišťování dodržování práv národnostních a jazykových menšin v kandidátských zemích; vzhledem k tomu, že Parlament již vyzval Komisi ([29]), aby přijala společný rámec minimálních norem EU pro ochranu práv příslušníků menšin, které budou pevně zakotveny v právním rámci zaručujícím demokracii, právní stát a základní práva v celé Unii;

I. ***Zpráva o právním státu 2020: poučení pro rok 2021***

1. vítá první výroční zprávu Komise o právním státu; domnívá se, že je nezbytné vytvořit evropskou strukturu pro monitorování a prosazování právního státu v Unii; znovu opakuje, že je důležité předem odhalovat rizika porušování základních práv a právního státu a předcházet jim, a nikoli reagovat až ex post, když k takovému porušování dochází opakovaně; vybízí proto k dalšímu rozvoji tohoto nového nástroje;

2. vítá skutečnost, že součástí ročního přehledu Komise o stavu právního státu v členských státech je fungování systémů spravedlnosti, rámce boje proti korupci, plurality sdělovacích prostředků a některá další témata týkající se systému brzd a protivah, a to částečně i pokud jde o občanský prostor; dále vyzývá k tomu, aby do výročních zpráv byly zahrnuty některé důležité prvky seznamu kritérií právního státu Benátské komise z roku 2016, jako jsou právní záruky, které mají zabránit svévoli a zneužívání moci ze strany veřejných orgánů, nezávislost a nestrannost právnické profese a rovnost před zákonem a nediskriminace; vybízí Komisi, aby rovněž poukazovala na pozitivní trendy v členských státech, jež by mohly sloužit jako dobré příklady k následování pro ostatní;

3. s uspokojením konstatuje, že zpráva obsahuje kapitoly týkající se jednotlivých zemí; oceňuje úsilí Komise o spolupráci s vládami členských států a vnitrostátními parlamenty a také s občanskou společností a dalšími vnitrostátními aktéry; vybízí Komisi, aby více usilovala o prohloubení analýz jednotlivých zemí s cílem lépe posoudit závažnost problémů v oblasti právního státu; domnívá se, že je třeba věnovat více času návštěvám Komise v jednotlivých zemích, a to i přímo v terénu, s cílem dosáhnout širšího zapojení a dialogu s vnitrostátními orgány a občanskou společností; domnívá se, že Komise by měla zvýšit povědomí o těchto svých návštěvách zemí s cílem podpořit kulturu právního státu na vnitrostátní úrovni;

4. vítá skutečnost, že všechny členské státy jsou kontrolovány podle stejných ukazatelů a podle stejné metodiky; zdůrazňuje však, že jsou-li stejným způsobem prezentovány případy porušení různé povahy, nese to s sebou riziko zlehčování nejzávažnějších porušení zásad právního státu; naléhavě vyzývá Komisi, aby své zprávy diferenciovala tím, že bude rozlišovat mezi systematickým porušováním zásad právního státu a jednotlivými, izolovanými případy jejich porušení; zdůrazňuje, že výroční zpráva o právním státu by mohla být přínosná z hlediska prevence; domnívá se, že je třeba pečlivějšího posouzení pro stanovení toho, zda má zpráva dostatečně preventivní účinky; v každém případě se domnívá, že tomu tak určitě není, pokud jde o členské státy, jichž se týká postup podle čl. 7 odst. 1 SEU; vyjadřuje přesvědčení, že zpráva za rok 2020 mohla poskytnout hloubkovější a transparentnější posouzení, která by u každého pilíře analyzovaného v kapitolách věnovaných jednotlivým zemím uváděla, zda se vyskytly závažné nedostatky, zda hrozilo porušení hodnot Unie nebo zda k takovému porušení již došlo; považuje tato posouzení za nezbytná pro formulaci závěrů o stavu právního státu a pro stanovení dalších kroků a nápravných opatření a nástrojů; vyzývá k tomu, aby zprávy v budoucnu využívaly syntetický přístup s cílem jasně určit, v čem spočívají největší rizika a problémy v rámci členských států; vyzývá Komisi, aby svou metodiku odpovídajícím způsobem aktualizovala a bez zbytečného odkladu informovala Parlament;

5. domnívá se, že zpráva za rok 2020 je příliš popisná a neposkytuje dostatečnou analýzu; vyzývá Komisi, aby v budoucích zprávách používala analytičtější přístup; považuje za nezbytné, aby budoucí zprávy obsahovaly doporučení pro jednotlivé země ohledně toho, jak řešit zjištěné problémy nebo zjednat nápravu porušení, a to případně včetně lhůt pro provedení, a referenční hodnoty, které je třeba dále sledovat; vyzývá Komisi, aby do zpráv zahrnula informace o kontrole provádění svých doporučení následných a nápravných opatření;

([29]) Usnesení ze dne 13. listopadu 2018 o minimálních standardech pro menšiny v EU (Úř. věst. C 363, 28.10.2020, s. 13).

6. je znepokojen tím, že narušení svobody sdělovacích prostředků se projevuje v ostatních oblastech analyzovaných ve zprávě; domnívá se, že očerňující kampaně proti akademickým pracovníkům, novinářům, soudcům, právníkům, organizacím občanské společnosti a aktivistům, a zejména strategické žaloby proti účasti veřejnosti (SLAPP), jsou vedeny s cílem omezit jejich nezávislost a schopnost jednat a mají odrazující účinek;

7. vyzývá proto k integrovanější analýze vzájemného propojení mezi čtyřmi pilíři zahrnutými do zprávy a toho, jak může kombinace nedostatků vést k systematickému porušování právního státu nebo riziku takového porušování, a indikování, zda tyto nedostatky mají dopad na finanční zájmy Unie nebo hrozí, že jej budou mít;

8. domnívá se, že výroční zprávy by měly určit průřezové trendy na úrovni EU; domnívá se, že zprávě za rok 2020 chybí celounijní perspektiva; žádá Komisi, aby stanovila případy, kde se některá opatření nebo praktiky ohrožující právní stát, svobodu sdělovacích prostředků, systém brzd a protivah nebo boj proti korupci v jednom členském státě stávají návodem pro jiné a kde závažnost a rozsah takových praktik může potenciálně poškozovat celou Unii; vyzývá Komisi, aby posoudila, jak tyto útoky ohrožují kvalitu demokracie v Unii; žádá, aby v rámci analýzy prováděné ve zprávě měly tyto trendy, včetně stále častějších výzev, které na právní strukturu EU kladou vnitrostátní ústavní soudy, prioritu, aby bylo možné správně zacílit nápravná opatření na úrovni EU; vyzývá Komisi, aby uváděla názorné příklady systematické dezinformační kampaně a zahraničního vměšování, které mají za cíl podkopat důvěru veřejnosti ve státní instituce a nezávislé sdělovací prostředky a současně tlačí členské státy směrem k autoritářským strukturám správy;

9. vyjadřuje politování nad tím, že výroční zpráva za rok 2020 nepojednávala o všech otázkách právního státu dostatečně podrobně; vyzývá Komisi, aby rozvíjela své odborné znalosti a kapacity týkající se jednotlivých zemí, aby mohla rychleji reagovat na negativní vývoj v členských státech; vyzývá Komisi, aby vyčlenila dostatečné zdroje na monitorování a prosazování právního státu v EU;

10. zdůrazňuje, že zákony, dodržování právního státu, systém brzd a protivah a demokratické instituce v členském státě, včetně jejich nezávislosti, musí fungovat nejen *de iure*, ale také *de facto*;

Systémy soudnictví

11. vítá monitorování nezávislosti, kvality a účinnosti soudních systémů členských států, včetně státních zastupitelství a jejich schopnosti poskytovat účinnou soudní ochranu, aby zajistily soulad s právem EU; domnívá se, že je třeba rovněž monitorovat, zda je vytvořeno prostředí umožňující přístup ke spravedlnosti pro všechny, včetně přístupu ke spravedlnosti na úrovni EU a úsilí a zdrojů vynaložených s cílem zajistit přístup ke spravedlnosti; je znepokojen tím, že občané EU nemají k dispozici mechanismus přímé nápravy, který by jim umožňoval hájit svá práva v souladu s Listinou; domnívá se, že zprávy by měly jít dále, než je pouhý výroční statistický přehled, a měly by do kapitol o jednotlivých zemích zahrnovat veškeré relevantní informace o stavu právního státu, včetně důležitých informací o minulém vývoji a politickém kontextu, v němž se odehrávají nové události, aby se umožnilo přesné, dynamické a komplexní posuzování nominální i faktické nezávislosti soudních systémů, včetně nezávislosti právníků a právnické profese, a že by měly pokrývat delší dobu než jen předchozích dvanáct měsíců; zdůrazňuje, že občanům EU a osobám s bydlištěm v EU by měly být zaručeny odpovídající standardy právního státu při výkonu jejich práva na volný pohyb v rámci EU; zdůrazňuje, že základním kamenem právního státu je účinný přístup ke spravedlnosti pro všechny občany, který musí být s ohledem na jejich zranitelnost obzvláště zaručen pro sezónní a přeshraniční pracovníky vykonávající pracovní činnost v jiném členském státě;

12. zdůrazňuje, že efektivní, nezávislé a účinné systémy soudnictví mají pro dodržování zásad právního státu zásadní význam; připomíná, že struktura soudnictví Unie zahrnuje vnitrostátní soudní systémy; zdůrazňuje, že aby bylo možné chránit základní práva a svobody občanů EU, soudní systém a jeho soudci musí být nezávislí, a že je proto zapotřebí, aby byli chráněni před veškerým nátlakem, hrozbami či vměšováním, ať už přímým či nepřímým, z jakékoli strany, a to i ze strany politických orgánů; vítá skutečnost, že za ukazatele nezávislosti soudnictví byly rovněž označeny složení soudních orgánů a postupy jmenování společně s mechanismy, kterými se řídí délka služby a důvody pro zamítnutí a odvolání, kariérní postup, disciplinární řízení a sankce; zdůrazňuje, že tyto parametry je nutné sledovat nepřetržitě a zahrnovat je do komplexních hodnocení všech systémů brzd a protivah, přičemž je třeba zajistit, aby se pozornost nesoustředila pouze na některé z nich, neboť jedině tak bude možné ověřit, jaký je skutečný stav nezávislosti soudnictví v členských státech;

Čtvrtek 24. června 2021

13. konstatuje, že zpráva za rok 2020 se oprávněně zabývá nezbytnou digitalizací soudních řízení a odbornou přípravou soudců; připomíná, že mezi členskými státy přetrvávají značné rozdíly, pokud jde o úroveň účasti na odborné přípravě zaměřené na právnické profese; vyjadřuje politování nad tím, že zpráva se nezmiňuje o odborné přípravě právních zástupců;

14. je znepokojen výrazným zhoršením situace, pokud jde o nezávislost soudních systémů některých členských států, a stále častějším neskrývaným nedodržováním práva EU, to i v případě rozsudků Soudního dvora; konstatuje, že nezávislost soudnictví je v některých členských státech i nadále předmětem vážných obav, jak se uvádí v některých kapitolách o jednotlivých zemích; vyzývá Komisi, aby tyto nedostatky a zjištění posoudila a jasně označila jako jednoznačné riziko závažného porušení právního státu; je hluboce znepokojen tím, že Komise na vážná rizika v oblasti právního státu, na něž upozornily zprávy o jednotlivých zemích, rychle nezareagovala použitím právním prostředků, zvláště poté, co tato rizika vyústila ve skutečná porušení zásad právního státu; vyzývá Komisi, aby vypracovala smysluplné jednoduché a jasné srovnání různých vnitrostátních systémů soudnictví a zdůraznila, kde by mohly být pro srovnatelné systémy uplatněny osvědčené postupy a jak by bylo možné odstranit podobné nedostatky;

15. zdůrazňuje, že v souladu s čl. 17 odst. 1 SEU má Komise zajišťovat uplatňování Smluv a sekundárních právních předpisů, a to i v případech, kdy riziko vážného porušení hodnot stanovených v článku 2 SEU, na které upozornily kapitoly věnované jednotlivým zemím, vyústilo po zveřejnění zprávy za rok 2020 ve skutečné porušení;

16. odsuzuje politický tlak vyvíjený v Maďarsku a Polsku s cílem zabránit vnitrostátním soudům v zahájení řízení o předběžné otázce u Soudního dvora EU (SDEU) podle článku 267 SFEU, a zamezit tak vnitrostátním soudcům, aby se obraceli na Soudní dvůr v otázce požadavků EU na nezávislost soudnictví; domnívá se, že tento postup je v rozporu se Smlouvami a s ustáleným výkladem příslušných ustanovení ze strany SDEU; je znepokojen rostoucím a záměrným nerespektováním rozsudků SDEU; domnívá se, že tento protiprávní vývoj systematicky ohrožuje jednotu a soudržnost unijního práva a samotné fungování Unie; vyzývá Komisi, aby do svých budoucích zpráv zahrnula podrobné údaje o dodržování rozsudků ESD členskými státy; domnívá se proto, že příští výroční zprávy by měly v rámci hodnocení považovat nedodržení rozsudků SDEU za závažné porušení; naléhavě vyzývá Komisi, aby zajistila okamžitou a přiměřenou právní reakci na odmítnutí provedení a respektování rozsudků SDEU, např. aby bylo zahájeno soudní řízení na základě článku 260 SFEU; vyzývá Komisi, aby pozorně sledovala rozhodnutí vnitrostátních soudů ve věci nadřazenosti práva EU nad vnitrostátními ústavními normami a aby zahájila řízení o nesplnění povinnosti s členskými státy, které tuto zásadu soustavně porušují; dále vyjadřuje politování nad žádostí polského předsedy vlády, který se obrátil na Ústavní soud, aby rozhodl o nadřazenosti vnitrostátních ústavních norem nad právem EU;

17. konstatuje, že pomalá občanská, trestní a správní řízení představují velké riziko zejména pro dodržování zásad právního státu; vyzývá Komisi, aby do svých příštích zpráv zařadila hodnocení podmínek ve věznicích, nevyřízené soudní případy a průměrnou délku soudních řízení v každém členském státě;

Protikorupční rámec

18. vítá skutečnost, že kapitoly o jednotlivých zemích věnují zvláštní část boji proti korupci, neboť systémová korupce podrývá fungování právního státu a důvěru občanů EU v rozhodnutí orgánů, státních úředníků a soudů; zdůrazňuje, že odváděním veřejných prostředků na jiné než na původně zamýšlené veřejné účely snižuje korupce úroveň a kvalitu veřejných služeb, a podkopává tak základní práva; poukazuje na to, že zatímco existenci vnitrostátních protikorupčních právních předpisů, politik a strategií lze považovat za pokrok, jejich provádění a následná účinnost na místě je zásadní pro právní stát a je třeba je rovněž posoudit; zdůrazňuje, že protikorupční rámce by měly zahrnovat takové prvky, jako jsou etická pravidla, opatření na zvyšování povědomí, pravidla pro zveřejňování majetku, neslučitelnost a střet zájmů, zadávání veřejných zakázek, mechanismy vnitřní kontroly, pravidla týkající se lobbování a fenoménu „otáčivých dveří“; vyzývá členské státy a orgány, aby navrhly účinné nástroje pro prevenci, odhalování rizik, zastavení a postihování případů korupce a podvodů, jakož i mechanismy pro zpětné získání zisku z těchto případů, zejména na základě pravidelného sledování využívání veřejných unijních i vnitrostátních prostředků; konstatuje, že posouzení odolnosti antikorupčního rámce pro řešení rizik spojených s korupcí v oblasti veřejných zakázek ve zprávě za rok 2020 v mnoha případech i nadále chybí;

19. vyzývá Komisi, aby kladla větší důraz na zneužívání prostředků EU, zejména s ohledem na nové nařízení o podmíněnosti dodržování zásad právního státu, a aby v každém členském státě přezkoumala řádné fungování orgánů pověřených vyšetřováním a trestním stíháním v souvislosti s vyšetřováním a stíháním podvodů, včetně podvodů daňových,

korupce nebo jiných případů porušení práva EU týkajícího se plnění rozpočtu EU nebo ochrany finančních zájmů Unie; vyjadřuje znepokojení nad potenciálně rostoucím rizikem zneužívání rozpočtu Unie jako prostředku k oslabení právního státu v některých členských státech;

20. je hluboce znepokojen rostoucí hrozbou, kterou představují trestné činy související s korupcí; vyzývá Komisi, aby aktualizovala a v případě potřeby posílila protikorupční právní předpisy Unie tím, že využije zjištění této zprávy ke zlepšení reakcí na odhalené nedostatky, a aby přijala vhodný soubor politik pro potírání korupce v soudnictví členských států; zdůrazňuje, že nárůst korupce představuje nebezpečí pro soudržnost právního řádu Unie, účinnost jejích společných politik, ochranu základních práv, její mezinárodní kredibilitu a fungování jednotného trhu, na němž dodržování zásad právního státu hraje významnou roli; vyzývá Komisi, aby popsala osvědčené postupy, určila oblasti zvláště citlivé na korupci, předložila pro jednotlivé země doporučení pro zlepšení a aby tyto znalosti využila k aktualizaci a posílení protikorupčního rámce Unie;

21. připomíná, že v boji proti organizované trestné činnosti, korupci a praní peněz hrají klíčovou roli oznamovatelé;

22. varuje před tím, že nedostatek jednotných, aktuálních a konsolidovaných statistik ve všech členských státech spolu s problémy se shromažďováním informací o příjemcích programů EU brání posuzování a porovnávání údajů o vyšetřování a stíhání trestných činů korupce; vyzývá proto Komisi, aby podporovala a prosazovala celounijní harmonizaci definic těchto trestných činů, a zajistila lepší využívání stávajících souborů údajů a metodiky pro vývoj nových souborů údajů s cílem získat v celé EU srovnávací údaje o řešení případů korupce; zdůrazňuje význam podpory a posílení spolupráce mezi orgány EU, členskými státy, Evropským úřadem pro boj proti podvodům (OLAF) a Úřadem evropského veřejného žalobce (EPPO) v boji proti korupci; je toho názoru, že boj proti korupci vyžaduje nejen silný mandát, ale také mnohem větší rozpočet, zdroje a jakýkoli druh podpory, kterou by výše uvedené orgány a instituce mohly potřebovat;

Svoboda projevu: svoboda a pluralita sdělovacích prostředků, umělecká a akademická svoboda

23. vítá skutečnost, že do zprávy byla začleněna samostatná kapitola o monitorování svobody a plurality sdělovacích prostředků; obzvláště oceňuje fakt, že je věnována pozornost bezpečnosti novinářů; naléhavě vyzývá Komisi, aby posoudila účinnost a účelnost vnitrostátních rámců pro ochranu svobody a plurality sdělovacích prostředků; zdůrazňuje, že v zájmu předejití riziku další koncentrace informací v rukou několika osob, což by mohlo bránit šíření svobodných a nezávislých informací, je důležité hodnotit a monitorovat v členských státech situaci sdělovacích prostředků, zejména zkoumáním opatření, která přijme kterákoli vláda za účelem umlčení kritických sdělovacích prostředků anebo oslabení svobody a plurality;

24. vyjadřuje politování nad tím, že chybí posouzení odvětví veřejných a soukromých sdělovacích prostředků na vnitrostátní úrovni a míry jeho de jure a de facto nezávislosti na vnitrostátních orgánech, politických stranách nebo jakýchkoli jiných vlivech a chybí také posouzení případných střetů zájmů a koncentrace sdělovacích prostředků a transparentnosti jejich vlastnictví; zdůrazňuje, že je nezbytné zajistit finanční nezávislost provozovatelů soukromých sdělovacích prostředků a podmínky pro udržitelnost jejich činnosti, aby se zabránilo politickému ovládnutí médií; podtrhuje nezastupitelnou úlohu veřejnoprávních sdělovacích prostředků a zdůrazňuje, že je klíčové zajistit a zachovat jejich nezávislost a svobodu na politických vlivech; vyjadřuje politování nad tím, že nebylo posouzeno, do jaké míry jsou de jure a de facto nezávislé vnitrostátní regulační orgány v oblasti sdělovacích prostředků; je přesvědčen, že je třeba úzce monitorovat řádné provádění článku 30 směrnice o audiovizuálních mediálních službách z roku 2018 ([30]) a že v odůvodněných případech by měla být urychleně zahájena řízení o nesplnění povinnosti; vyzývá v této souvislosti Komisi, aby přezkoumala pokusy o zastrašování a očerňování novinářů, zejména ve veřejnoprávním vysílání, a také přímé útoky na zahraniční novináře, kteří jsou kvůli svým investigativním zprávám napadáni jako veřejní nepřátelé;

25. je zděšen tím, že se od zveřejnění zprávy za rok 2020 v některých členských státech stále více zhoršuje svoboda a pluralita sdělovacích prostředků; je velmi znepokojen fyzickými, psychickými a ekonomickými výhrůžkami, zneužíváním a trestnými činy, jimž čelí novináři a pracovníci médií v Unii v důsledku své práce, jakož i vraždami novinářů a pracovníků médií kvůli jejich práci, a připomíná, že takové útoky často vedou k autocenzuře; vyzývá Komisi, aby do budoucích kapitol o jednotlivých zemích zahrnula přehled útoků na novináře v Unii se zvláštním důrazem na vraždy novinářů, včetně přehledu o skutečné nezávislosti následných trestních vyšetřování a řízení na politickém ovlivňování a o odpovědích, které členské státy v této věci poskytly;

([30]) Úř. věst. L 303, 28.11.2018, s. 69.

26. se znepokojením pozoruje, že tyto problémy se svobodou sdělovacích prostředků jsou úzce spojeny s ohrožením umělecké a akademické svobody; vyzývá proto k rozšíření tohoto pilíře na všechny aspekty svobody projevu, včetně potírání nenávistných slovních projevů, a k příslušnému přizpůsobení pilíře;

27. vyjadřuje znepokojení nad tím, že vlády a vlivné osoby využívají právní nástroje k umlčení kritiků, např. prostřednictvím strategických žalob proti účasti veřejnosti či zákonů omezujících právo na svobodu projevu způsobem, který je v rozporu se základními právy jednotlivců; vyzývá členské státy, aby přijaly právní předpisy, které by chránily novináře před takovými praktikami; vyzývá Komisi, aby navrhla právní předpis EU regulující strategické žaloby proti účasti veřejnosti s cílem chránit novináře před šikanózními soudními řízeními;

28. podotýká, že zhoršování svobody sdělovacích prostředků vede k tomu, že menšiny, například LGBTI osoby, migranti a uprchlíci, se čím dál více stávají terčem a obětními beránky, často z popudu vlády, což vede k nárůstu nenávistných projevů namířených proti těmto skupinám a k cenzuře sdělovacích prostředků; vyzývá Komisi, aby v budoucích zprávách posoudila, jak trestné činy z nenávisti a nenávistné projevy ovlivňují diskriminaci;

Další institucionální otázky spojené se systémem brzd a protivah, včetně ochrany příznivého občanského prostoru

29. vítá pilíř zprávy zaměřený na systém brzd a protivah a její přezkum výjimečných opatření přijatých v rámci boje proti pandemii COVID-19; připomíná, že v boji proti pandemii jsou nezbytná mimořádná vládní opatření, která respektují právní stát, základní práva a demokratickou odpovědnost a měla by být základním kamenem veškerého úsilí o kontrolu šíření COVID-19; domnívá se, že mimořádné pravomoci vyžadují další kontrolu, aby se zajistilo, že nebudou použity jako záminka pro trvalejší změnu rovnováhy sil; je znepokojen využíváním mimořádných opatření souvisejících s pandemií COVID-19 jako záminky ke zrychlenému přijímání diskriminačních právních předpisů; vyzývá Komisi, aby mimořádná opatření nadále monitorovala a zajistila, aby návrhy zákonů byly připraveny a uzákoněny ve vhodnou dobu a transparentně, aby byly nezbytné, přiměřené, sociálně spravedlivé a dočasné a aby uzavření soudů nepřiměřeně neovlivnilo přístup k soudní nápravě; v této souvislosti zdůrazňuje úlohu parlamentní kontroly a konzultací s občanskou společností; vyzývá Komisi, aby nadále monitorovala, zda k postupnému rušení opatření dochází ve správnou dobu; vyzývá Komisi, aby zajistila, aby členské státy během pandemie COVID-19 i po jejím odeznění dodržovaly, chránily a prosazovaly práva občanů EU;

30. připomíná, že nezávislé vnitrostátní lidskoprávní instituce a úřady veřejných ochránců práv fungující v plném souladu s pařížskými zásadami, jakož i orgány pro rovné zacházení jsou důležité pro ochranu práv občanů EU a možnosti hájit právní stát na vnitrostátní, regionální a místní úrovni; je hluboce znepokojen nedávnými pokusy oslabit nezávislost vnitrostátního veřejného ochránce práv na výkonné moci, k nimž došlo v Polsku; vítá odkaz na úlohu úřadů veřejného ochránce práv ve zprávě za rok 2020; vyzývá Komisi, aby v příštím ročním cyklu věnovala větší pozornost činnostem vnitrostátních veřejných ochránců práv a orgánů pro rovné zacházení tak, že podrobněji prozkoumá, jak fungují, jejich míru nezávislosti a jejich skutečný přínos k zajištění existence dostatečných záruk; poukazuje zejména na to, že v některých členských státech došlo od zveřejnění zprávy za rok 2020 ke snížení nezávislosti orgánů pro rovné zacházení, což představuje bezprostřední ohrožení základních práv občanů; opakuje své znepokojení nad stále se zmenšujícím prostorem pro nezávislou občanskou společnost v některých členských státech, zejména pro obránce práv žen, menšin a lidských práv, včetně kriminalizace jejich činnosti, nepřiměřené administrativní zátěže, omezení přístupu k financování, snižování finanční pomoci určené na advokátní činnost a omezení svobody shromažďování a spolčování;

31. zdůrazňuje význam zdravého občanského prostoru pro prosazování a monitorování hodnot EU a zajištění odpovědnosti vlád za jejich dodržování, ale také pro úsilí působit jako protiváha proti oslabování právního státu a upevňovat kulturu právního státu; vyzývá Komisi, aby ve zprávě za rok 2021 prohloubila posouzení občanského prostoru; považuje za přínosné zabývat se definicí jasných měřítek pro příznivý občanský prostor, a v dlouhodobém horizontu tak dále posílit tuto oblast analýzy, a to i pokud jde například o právní prostředí umožňující výkon občanských svobod, rámec finanční životaschopnosti a udržitelnosti občanských organizací, včetně otázky nevládních organizací zřízených a financovaných vládami (GONGO), přístup k rozhodovacímu procesu a účast na něm, právo na přístup k informacím, bezpečný prostor, a to i pokud jde o výskyt slovních a fyzických útoků a reakce na ně, očerňující kampaně a právní, správní a fiskální obtěžování, a to i prostřednictvím strategických žalob proti účasti veřejnosti (SLAPP), odrazujícího účinku, jež vyvolávají, a jejich dlouhodobých důsledků z hlediska aktivního občanství v jiné zemi; opakuje, že by orgány EU měly udržovat otevřený, transparentní a pravidelný dialog s reprezentativními sdruženími a s občanskou

společností; vyzývá Komisi, aby ve svých budoucích zprávách posoudila, zda je výkon politických práv občanů EU zaručen ve všech členských státech;

32. vyjadřuje politování nad skutečností, že Maďarsko tím, že neprovedlo rozsudek Soudního dvora týkající se nezákonného omezení financování občanských organizací osobami sídlícími mimo Maďarsko, což samo o sobě představuje závažné porušení zásad právního státu, pokračuje v procesu zmenšování prostoru pro občanskou společnost v této zemi; naléhavě vyzývá Komisi, aby postoupilo případ Maďarska Soudnímu dvoru Evropské unie a aby v souladu s článkem 260 SFEU naléhavě požádala o odrazující finanční sankce; se znepokojením konstatuje, že stále větší počet členských států přijímá právní předpisy, jež vážně ohrožují svobodu sdružování a projevu organizací občanské společnosti, čímž přispívají ke zmenšování prostoru pro občanskou společnost;

33. vyjadřuje politování nad tím, že ve zprávě není jasně identifikován záměrný proces regrese demokracie a právního státu organizovaný vnitrostátními orgány v některých členských státech EU a následné postupné zavádění (polo) autokratických režimů prostřednictvím pozvolného odstraňování všech brzd a protivah; vyzývá Komisi, aby vzala na vědomí a zohlednila četné výroční zprávy a indexy uznávaných a zavedených organizací, které hodnotí, jak členské státy EU v průběhu času dodržují demokracii, právní stát a lidská práva;

Oblast působnosti zprávy – chybějící oblasti

34. vyjadřuje politování nad tím, že zpráva za rok 2020 plně nezahrnuje hodnoty demokracie a základních práv podle čl. 2 SEU, jež jsou v případě, že se země začnou odklánět od dodržování právního státu, bezprostředně ohroženy;

35. vyzývá Komisi, aby do kapitol týkajících se jednotlivých zemí zahrnula u všech kandidátských a potenciálních kandidátských zemí na členství v EU hloubkovou analýzu jejich soudních systémů, protikorupčních rámců, svobody a plurality sdělovacích prostředků a institucionálních brzd a protivah;

36. opakuje, že existuje vnitřní provázanost mezi právním státem, demokracií a základními právy a že je třeba zvýšit povědomí o hodnotách zakotvených v článku 2 SEU a v Listině; vybízí Komisi, aby zvážila zařazení uplatňování všech práv zaručených Listinou do oblasti působnosti příštích zpráv; zdůrazňuje, že pokud členský stát jedná v rámci oblasti působnosti práva EU, musí respektovat práva a zásady Listiny; trvá proto na zachovávání vztahu mezi dodržováním zásad právního státu a rovností před zákonem, právem na účinnou právní ochranu před nezávislým a nestranným soudem, právem na spravedlivý proces a právem na poradenství, obhajobu a zastoupení, poskytováním nezávislé právní pomoci osobám, které nemají dostatečné prostředky, a právem na řádnou správu, jak je stanoveno v článku 41 Listiny;

37. důrazně odsuzuje skutečnost, že v některých členských státech EU nejsou plně dodržovány unijní a mezinárodní právní předpisy, například v oblasti boje proti diskriminaci nebo v oblasti azylu, jak dokládá příklad Maďarska, které neprovedlo několik rozsudků Soudního dvora EU a Evropského soudu pro lidská práva týkajících se přístupu k azylovému řízení, včetně automatického a nezákonného zadržování a odepírání potravin, což je porušením práva migrantů a žadatelů o azyl požádat o mezinárodní ochranu;

38. zdůrazňuje své znepokojení nad tím, že v rámci Unie se stále v rozporu s článkem 2 SEU nedodržují v plné míře práva osob ve zranitelném postavení, včetně osob se zdravotním postižením, dětí, náboženských menšin, zejména v době rostoucího antisemitismu a islamofobie v Evropě, Romů a dalších příslušníků etnických a jazykových menšin, migrantů, žadatelů o azyl, uprchlíků, LGBTI+ osob a starších osob a také žen; upozorňuje na zřejmou souvislost mezi zhoršující se situací, pokud jde o normy právního státu, a porušováním základních práv a práv menšin v dotčených členských státech; vyzývá Komisi, aby posoudila neustálé porušování demokracie a základních práv v rámci Unie, včetně útoků vůči osobám ve zranitelném postavení;

39. vítá, že Komise oznámila svoji strategii na posílení uplatňování Listiny základních práv; domnívá se, že každoroční zaměření na jediné předem vymezené téma by neumožnilo upozornit na jiná závažná porušení Listiny, k nimž v daném roce dochází; je přesvědčen, že takový roční přezkum by měl poskytovat vstupy pro souhrnný monitorovací mechanismus a že jeho metodika, cyklus a působnost by měly být proto sladěny s ročními zprávami; vyjadřuje politování a znepokojení nad neochotou Komise zahájit řízení o nesplnění povinnosti, pokud jde o porušování Listiny;

40. vyzývá členské státy, aby vypracovávaly výroční zprávy o demokracii, právním státu a základních právech, včetně rovnosti a práv příslušníků menšin;

41. zdůrazňuje, že mechanismus Unie pro každoroční podávání zpráv by měl posílit a nahradit stávající nástroje, aby se zabránilo zdvojování činností, zejména výroční zprávu o právním státu, rámec Komise pro právní stát, výroční zprávu Komise o uplatňování Listiny, dialog Rady o právním státu a mechanismus pro spolupráci a ověřování, a zároveň by se měla zvýšit jeho doplňkovost a soudržnost s dalšími dostupnými nástroji včetně postupů podle článku 7 SEU, řízení o nesplnění povinnosti a rozpočtové podmíněnosti; domnívá se, že všechny tři orgány by měly při svém posuzování využít zjištění ročního monitorovacího cyklu pro účely uplatnění článku 7 SEU a rozpočtové podmíněnosti; zdůrazňuje, že je třeba respektovat úlohu a výsady všech tří orgánů; zavazuje se k tomu, že sloučí vypracovávání svých výročních zpráv o právním státu a základních právech v rámci širšího výročního monitorovacího cyklu týkajícího se článku 2 SEU a že na tom začne pracovat bezprostředně poté, co Komise zveřejní svou zprávu o právním státu;

42. požaduje, aby se provedlo hodnocení, na jehož základě by se zjistilo, zda je rozsah ustanovení o zákazu diskriminace v Listině základních práv dostatečně široký, aby zajistil soulad vymáhání právního státu v členských státech a Unii s článkem 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a jaká další opatření mohou orgány EU přijmout, aby zajistily jeho náležité uplatňování; připomíná, že zatímco Listinu uplatňují soudní orgány pouze při provádění práva EU, pro podporu společné kultury právního státu je důležité, aby byla práva zakotvená v Listině zohledňována ve všech řízeních; vyzývá proto Komisi, aby zvážila také vzdělávací moduly zaměřené na Listinu pro soudce a právníky;

Zdroje a metodika zprávy

43. vyzývá Komisi, aby posílila pravidelný, inkluzivní a strukturovaný dialog s vládami a vnitrostátními parlamenty, nevládními organizacemi, vnitrostátními orgány příslušnými k ochraně lidských práv, veřejnými ochránci práv, orgány pro rovné zacházení, profesními sdruženími a dalšími zúčastněnými stranami; vyzývá Komisi, aby mimo to pokračovala v praxi, kdy je možné podávat veřejné i důvěrné zprávy, s cílem chránit a podporovat obhájce lidských práv a odborníky na právní stát, jimž hrozí žaloby SLAPP, stíhání nebo obtěžování ze strany vnitrostátních orgánů nebo jejich zástupců; vítá skutečnost, že údaje poskytované ke zprávě za rok 2020 zveřejnilo 24 členských států, avšak zároveň vyjadřuje politování nad tím, že tři členské státy odmítly takto učinit; vyzývá k plné transparentnosti tohoto procesu a ke zveřejnění všech údajů poskytnutých členskými státy; domnívá se, že organizace občanské společnosti by měly být úzce zapojeny do všech fází cyklu přezkumu;

44. vyjadřuje politování nad tím, že Komise nevedla se zúčastněnými stranami, a to ani s Parlamentem, konzultace o vypracování metodiky a procesu přípravy zprávy za rok 2020 a že se nesnažila získat zpětnou vazbu ohledně proveditelnosti těchto kroků;

45. připomíná, že Komise musí vzít v úvahu relevantní informace z příslušných zdrojů a uznaných institucí; připomíná, že zjištění příslušných mezinárodních orgánů, jako jsou orgány pod záštitou OSN, OBSE a Rady Evropy, mají zásadní význam pro posouzení situace v členských státech; je přesvědčen, že zdrojem informací v tomto ohledu je informační systém EFRIS; vyzývá Komisi, aby vyzvala Agenturu EU pro základní práva, aby poskytovala metodické poradenství a prováděla cílený srovnávací výzkum s cílem zaplnit mezery a doplnit podrobnosti v klíčových oddílech zprávy o stavu právního státu; zdůrazňuje, že je nutné do vypracovávání zprávy o právním státu zapojit skupinu nezávislých odborníků, která bude spolupracovat s Agenturou Evropské unie pro základní práva a s Benátskou komisí a pomůže určit hlavní pozitivní a negativní aspekty vývoje v každém členském státě;

46. zdůrazňuje, že klíčovým partnerem při zjišťování porušení právního státu a na podporu demokracie a základních práv je občanská společnost; je pevně přesvědčen, že by Komise měla zahájit formální a nepřetržitý dialog o těchto otázkách se zástupci občanské společnosti a zajistit jejich smysluplné zapojení do vypracovávání výroční zprávy o právním státu; v této souvislosti zdůrazňuje, že na základě zkušeností nevládních organizací z cyklu 2020 by tematicky strukturované konzultace vedené v rámci diskusí o právním státě zvýšily účinnost tohoto procesu a množství hodnotné zpětné vazby poskytnuté občanskou společností; zdůrazňuje, že dotazník ke konzultaci by měl zúčastněným stranám umožnit nahlašovat aspekty, které Komise nezamýšlela sledovat, což by mohlo přispět k dalšímu posouzení toho, zda ústavní uspořádání poskytuje účinné mechanismy k omezení výkonu moci;

47. domnívá se, že časové rámce pro konzultace s občanskou společností by často mohly být považovány za příliš krátké a měly by být vhodně přizpůsobeny a flexibilní, aby umožňovaly získat úplné a komplexní informace; upozorňuje na to, že se tak zúčastněným stranám, zejména organizacím občanské společnosti, ztížila příprava a plánování jejich

příspěvků i osvětová činnost v jejich zemi, kterou hodlají provádět při příležitosti vydání zprávy; konstatuje, že pořádání konzultací před každoroční publikací veřejných statistik vede ke snížené kvalitě příspěvků; vyzývá Komisi, aby umožnila vícejazyčná podání; navrhuje, aby byl rámec pro příspěvky zúčastněných stran předvídatelný a méně rigidní; poznamenává, že konzultace lze zlepšit tím, že se mimo jiné zajistí spolupráce se subjekty občanské společnosti při krocích navazujících na příspěvky, které poskytují;

48. domnívá se, že spolupráce v oblasti ročního monitorovacího cyklu s Radou Evropy a jejím parlamentním shromážděním, a to i prostřednictvím strukturovanějšího partnerství, má pro pokrok demokracie, právního státu a základních práv v EU velký význam; vyzývá Komisi, aby do kapitol o jednotlivých zemích zahrnula údaje o nedodržování rozsudků Evropského soudu pro lidská práva podle závěrů Výboru ministrů; připomíná, že přistoupení Unie k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod je právní povinností stanovenou v čl. 6 odst. 2 SEU; opakuje, že je třeba tento přístupový proces urychleně dokončit s cílem zajistit soudržný rámec pro ochranu lidských práv v celé Evropě a dále posílit ochranu základních práv a svobod v celé Unii;

II. ***Institucionální aspekty mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva***

49. znovu požaduje, aby Komise a Rada kladně reagovaly na výzvu Parlamentu, kterou vyjádřil ve svém usnesení ze dne 7. října 2020 ohledně vytvoření mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva, který by se zabýval všemi hodnotami uvedenými v článku 2 SEU; opakuje, že tento mechanismus je nezbytný k posílení prosazování a dodržování hodnot EU; připomíná, že tento roční cyklus by měl být komplexní, objektivní a nestranný, měl by být založen na důkazech a měl by se rovnou měrou a spravedlivě vztahovat na všechny členské státy;

Doporučení pro jednotlivé země

50. opětovně vyzývá Komisi, aby zajistila skutečné posouzení situace ve vztahu ke každé z hodnot uvedených v článku 2 SEU v členských státech a aby přijala jasná doporučení pro jednotlivé země ohledně toho, jak řešit zjištěné problémy a napravit porušení předpisů, a to případně včetně lhůt pro provedení a referenčních hodnot, které je třeba dále sledovat, harmonogramů, cílů a konkrétních opatření, která mají být přijata s cílem pomoci členským státům při řešení nedostatků uvedených ve zprávě; vyzývá k tomu, aby na tyto iniciativy navazovaly následné výroční nebo naléhavé zprávy;

51. doporučuje, aby Komise svá doporučení harmonizovala s nástroji, které by mohly být použity k nápravě zjištěných nedostatků; vyzývá Komisi, aby posílila svá opatření navazující na provedení kapitol týkajících se jednotlivých zemí dotčenými členskými státy a aby v nezbytných případech aktivovala další nástroje na podporu dodržování právního státu s cílem dosáhnout výsledků i v případě, že doporučení nebudou provedena; domnívá se, že by Komise mohla více využívat žaloby pro nesplnění povinnosti podávané k Soudnímu dvoru EU; zdůrazňuje, že je důležité v každém členském státě jasně určovat pozitivní a negativní trendy a věnovat zvláštní pozornost srovnání se zprávou z předchozího roku;

Interinstitucionální dohoda

52. domnívá se, že stávající institucionální uspořádání týkající se výroční zprávy nesplňuje očekávání Parlamentu; očekává, že všechny tři orgány vytvoří stálou interinstitucionální pracovní skupinu, jak navrhuje Parlament ve svém usnesení ze dne 7. října 2020;

53. vyzývá Komisi a Radu, aby neprodleně zahájily jednání s Parlamentem o interinstitucionální dohodě v souladu s článkem 295 SFEU s cílem doplnit stávající nástroje zřízením mechanismu právního státu, a to prostřednictvím právního aktu, který bude všechny tři orgány zavazovat k transparentnějšímu a formalizovanějšímu procesu s lépe definovanými povinnostmi, do něhož bude zapojena skupina nezávislých odborníků, která bude pracovní skupině a těmto třem orgánům poskytovat poradenství, a to v úzké spolupráci s Agenturou Evropské unie pro základní práva, aby se tak ochrana a prosazování všech unijních hodnot staly trvalou a viditelnou součástí agendy Unie; považuje návrh uvedený v příloze usnesení Parlamentu ze dne 7. října 2020 o vytvoření mechanismu EU pro demokracii, právní stát a základní práva za vhodný základ pro tato jednání; domnívá se, že v mezidobí by mohl při nabývání požadovaných zkušeností a odborných znalostí pomoci pilotní projekt, do něhož by byli zapojeni nezávislí odborníci, kteří by posuzovali dodržování unijních hodnot;

Doplňkovost s dalšími nástroji právního státu

54. znovu zdůrazňuje, že mechanismus pro demokracii, právní stát a základní práva musí doplňovat a posilovat probíhající a budoucí postupy podle článku 7 SEU, nikoli je však nahrazovat; vyjadřuje důrazně politování nad tím, že Rada není schopna učinit významný pokrok při prosazování hodnot EU v rámci probíhajících postupů podle článku 7 SEU; konstatuje, že váhání Rady účinně uplatňovat článek 7 SEU vede de facto k tomu, že mohou být i nadále ignorovány hodnoty stanovené v článku 2 SEU, včetně otevřeného pohrdání rozsudky Soudního dvora EU a zastrašování těch, kteří se

v některých členských státech snaží zachovat právní stát; vyjadřuje politování nad tím, že Rada pod záminkou pandemie COVID-19 nepořádá slyšení, ačkoli neexistuje žádná zákonem stanovená povinnost konat slyšení s osobní účastí, a je tedy možné je pořádat formou videokonference; žádá, aby bylo zveřejněno případné právní stanovisko právní služby Rady, v němž se uvádí opak; naléhavě vyzývá Radu, aby pokročila s postupy podle čl. 7 odst. 1 SEU, a zajistila tak, že slyšení budou co nejdříve obnovena, a aby se také zabývala aktuálním vývojem; opět vyzývá Radu, aby v návaznosti na slyšení vydala pro dotčené členské státy konkrétní doporučení v souladu s čl. 7 odst. 1 SEU a stanovila lhůty pro jejich provedení; vyzývá k tomu, aby byl na Konferenci o budoucnosti Evropy zvážen přezkum článku 7 SEU, včetně požadavků na hlasování, v zájmu zefektivnění tohoto postupu, a to zejména s cílem překonat jednomyslnost při ukládání sankcí; trvá na respektování úlohy a pravomocí Parlamentu, zejména pokud jde o jeho právo být řádně informován o postupech týkajících se nástrojů právního státu, včetně slyšení podle článku 7 SEU;

55. domnívá se však, že ačkoli je výroční zpráva zásadním monitorovacím nástrojem, je nezbytné předkládat jasná doporučení ohledně zjištěných problémů a nezbytných navazujících opatření; opakuje, že v případě, že k nápravě nedostatků a provedení doporučení nedojde, měla by výroční zpráva sloužit jako základ pro rozhodování o tom, zda aktivovat jeden nebo více příslušných nástrojů, jako je postup stanovený v článku 7 SEU nebo režim podmíněnosti, zda aktivovat rámec pro právní stát nebo zahájit řízení pro porušení povinnosti, včetně zrychlených řízení, uplatňování prozatímních opatření před Soudním dvorem EU a kroků týkajících se neprovedení rozsudků Soudního dvora EU ve věci ochrany hodnot Unie; zdůrazňuje, že zpráva by měla v každém případě obsahovat žalovatelná doporučení, včetně lhůt k jejich provedení; připomíná, že jak již stanovil Soudní dvůr EU, je souběžně možné na základě odůvodněných návrhů zahájit řízení pro porušení povinnosti v záležitostech stanovených v čl. 7 odst. 1 SEU; naléhavě vyzývá Komisi, aby ve vhodných případech důsledně využívala řízení o nesplnění povinnosti s cílem zabránit zhoršování situace v oblasti právního státu ve vnitrostátních soudních systémech; domnívá se, že Konference o budoucnosti Evropy by měla v ustanoveních Smlouvy dále posílit řádně etablovanou právní zásadu nadřazenosti práva EU; vyzývá Konferenci o budoucnosti Evropy, aby zvážila posílení úlohy Soudního dvora EU při ochraně základních hodnot Unie;

56. vítá skutečnost, že společné prohlášení o Konferenci o budoucnosti Evropy uvádí, že evropská práva a hodnoty, včetně právního státu, jsou jedním z témat jednání na této konferenci; vyzývá k tomu, aby se Konference o budoucnosti Evropy zabývala také účinností stávajících nástrojů Unie pro sledování, prevenci a řešení porušování zásad zakotvených v článku 2 SEU a aby předložila konkrétní návrhy na posílení souboru nástrojů Unie;

57. zdůrazňuje, že použitelnost, účel a oblast působnosti nařízení o mechanismu podmíněnosti dodržováním zásad právního státu jsou jasně vymezeny v právním textu nařízení (EU, Euratom) 2020/2092; zdůrazňuje, že nařízení o podmíněnosti dodržováním zásad právního státu vstoupilo v platnost a je přímo uplatnitelné od 1. ledna 2021 a je závazné v celém svém rozsahu pro všechny prostředky na závazky a prostředky na platby ve všech členských státech, a zejména se vztahuje na vyplácení finančních prostředků z nástroje Next Generation EU, a jeho uplatňování orgány EU není podmíněno přijetím pokynů nebo soudním výkladem; domnívá se, že závěry Evropské rady z 10. a 11. prosince 2020 týkající se nařízení o podmíněnosti dodržováním zásad právního státu jsou v rozporu s články 15 a 17 SEU a článkem 288 SFEU, jelikož vytvářejí zbytečnou právní nejistotu, pokud jde o dodatečné pokyny Komise a odložené přijetí nařízení, v případech podle článku 263 SFEU, jako je tomu v současnosti v souvislosti s nedávnými žalobami na neplatnost podanými Maďarskem a Polskem; opět vyzývá Komisi, aby přijala okamžité opatření na základě nařízení o podmíněnosti dodržováním zásad právního státu, a začala tak neprodleně a naplno využívat své stávající vyšetřovací nástroje k řešení právních nedostatků v členských státech, které by mohly dostatečně přímo ovlivňovat nebo vážně ohrožovat řádné finanční řízení rozpočtu EU; vyzývá Komisi, aby přísněji uplatňovala nařízení o obecných ustanoveních ([31]) a finanční nařízení ([32]) s cílem zabránit diskriminačnímu vyžívání fondů EU, jak učinila v případě, kdy pozastavila vyplácení prostředků obecním a místním samosprávám, které se prohlásily za „zóny bez tzv. LGBTI ideologie“;

58. vyzývá Komisi, aby ve svém hodnocení, jež slouží jako základ pro mechanismus na ochranu rozpočtu před porušováním zásady právního státu, jakož i ve veškerých dalších hodnoceních vypracovaných pro účely stávajících a budoucích rozpočtových nástrojů využívala zjištění obsažená ve výroční zprávě; opět žádá Komisi, aby do svých výročních zpráv o právním státu zahrnovala zvláštní oddíl s analýzou případů, kdy by porušení zásad právního státu

([31]) Úř. věst. L 347, 20.12.2013, s. 320.
([32]) Úř. věst. L 193, 30.7.2018, s. 1.

v jednom konkrétním členském státě mohlo dostatečně přímo ovlivnit nebo vážně ohrozit řádné finanční řízení rozpočtu Unie, který by pak mohl posloužit jako základ pro spuštění mechanismu podmíněnosti; naléhavě vyzývá Komisi, aby posílila vazbu mezi svými výročními zprávami o porušování právního státu a nařízením o podmíněnosti dodržováním zásad právního státu a používala je jako dva různé, avšak vzájemně se doplňující nástroje;

59. je si vědom toho, že Komise musí svou výroční zprávu o porušování právního státu používat jako důležitý zdroj informací při přípravě případů, na něž se vztahuje nařízení o podmíněnosti dodržováním právního státu, a že by tato zpráva měla mimo jiné zahrnovat informace ze zpráv Evropského účetního dvora, úřadu OLAF a Úřadu Evropského veřejného žalobce, auditorských zpráv Komise a vnitrostátních kontrolních orgánů, rozsudků Soudního dvora EU a vnitrostátních soudů, analýz Agentury pro základní práva a informace z různých systémů, jako je systém včasného odhalování rizik a vylučování hospodářských subjektů (EDES) a systém Arachne; vyzývá Komisi, aby v používané metodice vyjasnila vazbu mezi zprávou o právním státu a mechanismem podmíněnosti dodržováním zásad právního státu; upozorňuje, že při přijímání opatření v případě porušení zásad právního státu je nezbytné řádně chránit oprávněné zájmy konečných příjemců a příjemců;

60. vyzývá Komisi, aby prosazovala dodržování hodnot zakotvených v článku 2 SEU, a to i intenzivnější podporou výchovy k evropskému občanství, včetně vzdělávání o právním státě; vyzývá Komisi, aby zahájila zvláštní program na podporu novátorských iniciativ s cílem prosazovat výchovu k občanství EU; naléhavě vyzývá Radu a Komisi, aby poskytovaly přiměřené informace a finanční prostředky organizacím občanské společnosti s unijní, vnitrostátní, regionální a místní působností a nezávislým novinářům, zejména tím, že budou strategicky využívat příležitosti k financování v rámci nařízení, kterým se zavádí program Občané, rovnost, práva a hodnoty, s cílem pomáhat jim zvyšovat povědomí o hodnotách EU a použitelných nástrojích, včetně výroční zprávy, a podporovat je, a bojovat tak proti ohrožení právního státu uvedenému ve výroční zprávě, zejména pak v zemích, kde byla zjištěna porušení a nedostatky; vyzývá členské státy, aby se poučily z osvědčených postupů a řešily zjištěné nedostatky a přijaly opatření na zlepšení situace ve všech čtyřech hlavních pilířích uvedených ve zprávě o právním státu; zdůrazňuje, že je třeba zvyšovat povědomí občanů a obyvatel EU o prostředcích a postupech, které jim na vnitrostátní i unijní úrovni umožňují zajišťovat dodržování zásad právního státu a oznamovat jejich porušování;

III. ***Následné kroky a dopad zprávy***

61. vyzývá Komisi, aby v po sobě následujících zprávách posuzovala, jak se vyvíjejí a jak jsou řešeny problémy, které byly zjištěny v oblastech analyzovaných v předchozích zprávách, a zda se rizika dále zhoršují, aby zjišťovala pozitivní a negativní trendy a průřezové problémy, zejména případné systémové nebo opakující se vzorce porušování zásad právního státu, a aby předkládala jasná doporučení k řešení případných rizik nebo nedostatků;

62. zdůrazňuje, že je důležité propagovat zjištění výroční zprávy na vnitrostátní úrovni; vybízí Komisi, aby podněcovala diskusi o této zprávě ve vnitrostátních parlamentech a aby spolupracovala s organizacemi občanské společnosti na krocích přijímaných v návaznosti na tuto zprávu;

63. vyzývá Komisi, aby ve svých výročních zprávách o právním státu objasnila, že ne všechny nedostatky a porušení týkající se právního státu jsou stejné povahy nebo intenzity a že v případech dlouhodobého svévolného, závažného, stálého a systematického porušování hodnot uvedených v článku 2 SEU by dotčené členské státy mohly přestat splňovat všechna kritéria definující demokracii a proměnit se v autoritářské režimy; zdůrazňuje, že v případě porušování hodnot uvedených v článku 2 SEU by hlavní prioritou Komise mělo být prosazování práva EU a její výroční zprávy o právním státu by měly sloužit především k tomuto účelu; vyzývá proto Komisi, aby v probíhajících postupech podle článku 7 SEU jednotlivé země důkladně posuzovala s cílem doložit, jakým způsobem je právní stát strukturálně oslabován za účelem upevnění vládních struktur podobných autoritářským režimům;

64. zdůrazňuje, že by tato zpráva měla sloužit jako základ pro prioritizaci následných opatření EU vůči těm členským státům, v nichž byly zjištěny pochybení a nedostatky, a že by informace v ní uvedené měly být klíčovou součástí nadřazeného mechanismu pro demokracii, právní stát a základní práva;

65. zavazuje se, že na zprávě za rok 2021 začne pracovat co nejdříve po jejím zveřejnění;

Čtvrtek 24. června 2021

o

o o

66. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě, Komisi a vládám a parlamentům členských států.